

VÅRDPLAN FÖR TIVOLI

DELOMRÅDESBESKRIVNINGAR OCH SKÖTSELFÖRESKRIFTER

2016-03-15

UTFÖRT AV TEMA PÅ UPPDRAG AV SOLNA STAD

tema:

INNEHÅLL

ALLMÄNT

ÖVERGRIPANDE MÅL

BAKGRUND

GEOGRAFISK AVGRÄNSNING

ALLMÄNNA ÅTGÄRDER

FRAMTIDA ÅTGÄRDER

SKÖTSELBESKRIVNING

A. TIVOLIBERGET

B. PIPERS PARK

C. HANDELSTRÄDGÅRDEN

ÖVERGRIPANDE MÅL

Målet för restaurering och skötsel av Tivoliområdet är att vidmakthålla ett varierat natur- och kulturlandskap i gränsen mot storstaden, att bevara lundar och vild skogsmark samt återskapa det öppna vårdande landskapet. Det senare utan att de rumsbildningar, stämningar och spel mellan ljus och skugga som igenväxningen skapat försvinner. Ett spännande landskap med både pastoral idyll och mytisk vildhet eftersträvas.

BAKGRUND

Bergshamra och Tivoli har präglats av jordbruk och trädgårdsnäring ända fram till 1980-talet. Den stora förändringen kom när Södra Bergshamra byggdes ut på 80-talet och lantbruksnäringen flyttade från Bergshamra. Skötseln av de öppna fälten (f.d. åker och äng) och fruktträdgårdarna upphörde och markerna började växa igen. Näringsgynnade ogräs breder idag ut sig på friska, fuktiga marker. Lövsly växer i skogsbryn och successivt ut på öppna ytor. Behovet av konkreta skötselåtgärder är stort. Förutom denna vårdplan finns ett dokument med åtgärdsförslag samlade.

I vårdplanen görs inledningsvis en allmän beskrivning av området och dess historia. Den följs av en redogörelse för de värden som ska skyddas och bevaras. Därefter beskrivs varje delområde mer i detalj och med en målsättning. Avslutningsvis finns en tabell med skötselinsatser och frekvens för varje delområde.

Tidigare 'Vårdplan för Tivoliområdet' (1994) kan läsas för djupare bakgrund om områdets historia.

GEOGRAFISK AVGRÄNSNING

Tivoliområdet ska betraktas som en helhet och behandlas som ett sammanhängande grönområde. I denna vårdplan är området begränsat enligt nedan. Delområde A, B och C enligt kartan, utgör det natursköna Tivoli med en landskapsbild i stort sett oförändrad sen 1700-1800-talet med omistliga natur- och kulturvärden. Landskapet nordväst om Tivoli med dess gräsmarker och fruktträdgårdar representerar 1900-talets jordbrukslandskap. Området nordost om Tivoli utgör en del av parkstråket som förbinder Tivoli med Bergianska trädgården och Torphagen. Det består av koloniträdgårdar och odlingslotter vid Älkistan och är en viktig ekologisk korridor samt ett viktigt grönstråk för allmänheten. Dessa områden utanför Tivoli, ingår ej i området för denna vårdplan.

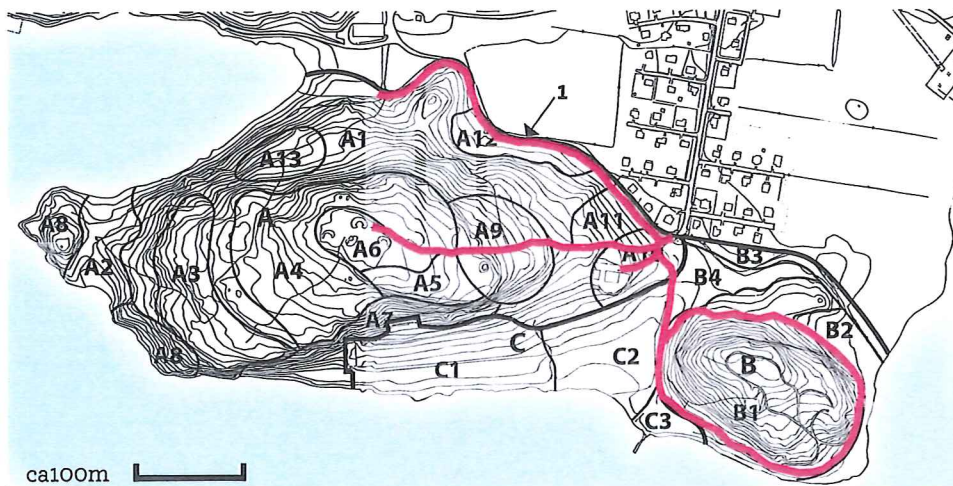
GÄLLANDE LAGSTIFTNING

Det finns ett generellt skydd av träd inom hela nationalstadsparken. Dessutom finns ett tillfälligt skydd enligt beslut i

tema:

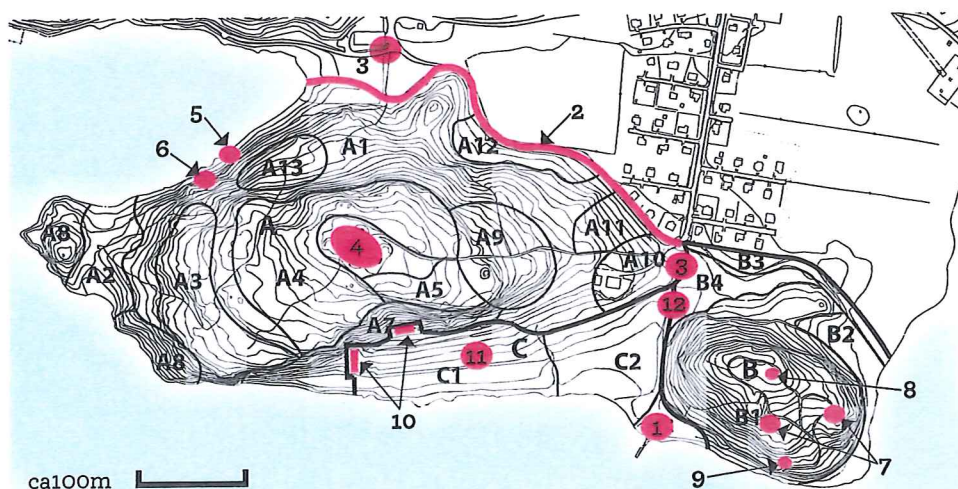
ALLMÄNNA ÅTGÄRDER

PLATS:	SKÖTSEL AV:	ÅTGÄRD:	NÄR:
1	Kring grusvägar	På bägge sidor ska 80 cm gräs klippas.	12 ggr/år Se röda linjer på karta nedan
	Träd i hela området	Döda grenar som kan utgöra fara för förbipasserande sågas ned och placeras på marken intill trädet.	Vid behov. Tillsyn 2 ggr/år
	Hela området.	Död eller döende ved som ej bedöms utgöra någon fara ska vara kvar till förmån för insekts- och fågelliv. Vid tveksamhet ska bedömning samrådats med Solna stad.	Vid behov. Tillsyn 2 ggr/år

FRAMTIDA ÅTGÄRDER (PRISSÄTTS EJ AV ENTREPRENÖR)

PLATS:	OMRÅDE:	ÅTGÄRD:
1	Vid bryggan, C3	Till följd av framtida utveckling i Bergshamra ökar slitaget pga allmänhetens ökade besöksstryck. Utveckla förslag till omdaning av området kring Bryggan.
2	Kanalen, från entréplatsen och västerut	Gräv ur kanalen djupare för att dränera av koloniområdet. Grävning ska utföras i samarbete med Riksantikvarieämbetets avdelning för arkeologiska undersökningar.
3	Entréplats mitt på området och entréplatser i västra delen av området.	Ta fram förslag för att lyfta entréplatserna.
4	Värnen	Ta fram förslag för att lyfta platsen kring värnen. Täck för större hål med betong.
4	Värnen	Placera soffor framför de tre öppna värnen. Klätterväxter placeras intill.
5	Plats nedanför stig innan bergsstigning	Området röjs från sly och får en ny bänk.
6	Längs stigen i västra delen	Vid ca 2 m höjdskillnad upp på berget anläggs ny trätrappa med handledare.
7	Utsiktsplatser och platsen på kullens södra sida	Soffor med en utformning som knyter an till det sena 1700-talet placeras och ytorna kompletteras med stensmjöl.
8	Högst upp på berget, precis norr om den gamla eken	Provgräv dike för att se om väggkropp anlagts enligt historisk karta. Om det visar sig att vägen anlagts där kan det finnas anledning att ta fram den igen.
9	Gropen intill stigen	Gropen ska undersökas och eventuellt återfyllas (för att återfå park-karaktär enligt Pipers vision). Har gropen varit ett sandtag?
10	Husgrunder, terrasser och växthusmuren, C1	Plantering av klätterväxter som gör att väggarna blir mindre lämpade för graffiti. Växterna ska dock ej förstöra väggarna.
11	Invid terrasserna, C1	Nya kolonilotter som anknyter till Cadiers odlingar anordnas.
12	Bommen	Ett trevligare hinder för allmän fordonstrafik ses över.
	Hela området	Ett skyltprogram tas fram. Inklusivt markering av stigar och typ av stigar. Befintliga skyltar tas bort och ersätts.
	Hela området	Konstverk placeras med utgångspunkt i att de inte ska bryta mot ursprungliga tankar för parken, fokus vid utsiktsplatserna ska exempelvis ligga på utsikten, inget konstverk ska störa här.
	Hela området	Ev. belysningsbehov ses över.

SKÖTSELBESKRIVNINGAR

A. TIVOLIBERGET

ALLMÄN BESKRIVNING

Det öppna landskapet runt musikpaviljongen blir idag en naturlig entré till området och man ser här spåren av en engelsk landskapspark.

De skogsklädda branterna (A7) utgör en dramatisk och spännande miljö med stenblock, jätteekar och ruiner/husgrunder. De branta klippställarna vid Tivoliberget med bad och picknick i kvällssolen lockar många (A8).

Spännande lekmiljöer erbjuder också resterna efter luftvärnsanläggningen från andra världskriget (A6). Betongbunkrar och stenfyllning ligger utspridda på den lite karga och öppna platån som utgör Tivolibergets krön. Hällmarkerna ovanför Tivolis branter hyser en intressant torrängsflora (A4). Området är välutnyttjat.

I en lövskuggad glänta vid västra udden vilar tonsättaren Joseph Martin Kraus (A2), död 1792. Området ligger lite avskilt och här finns en rofylld atmosfär.

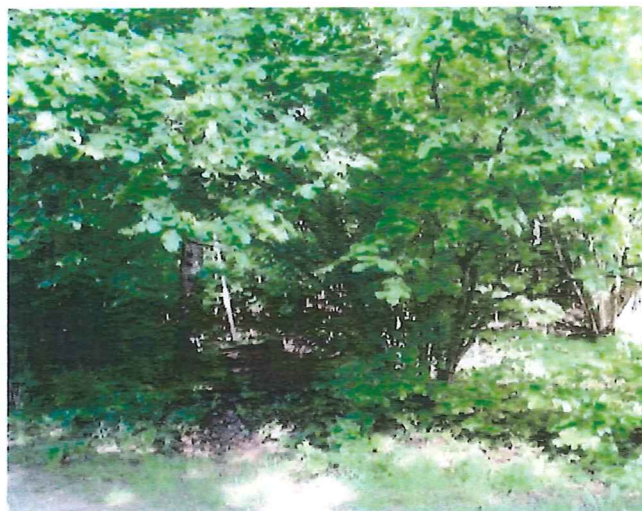
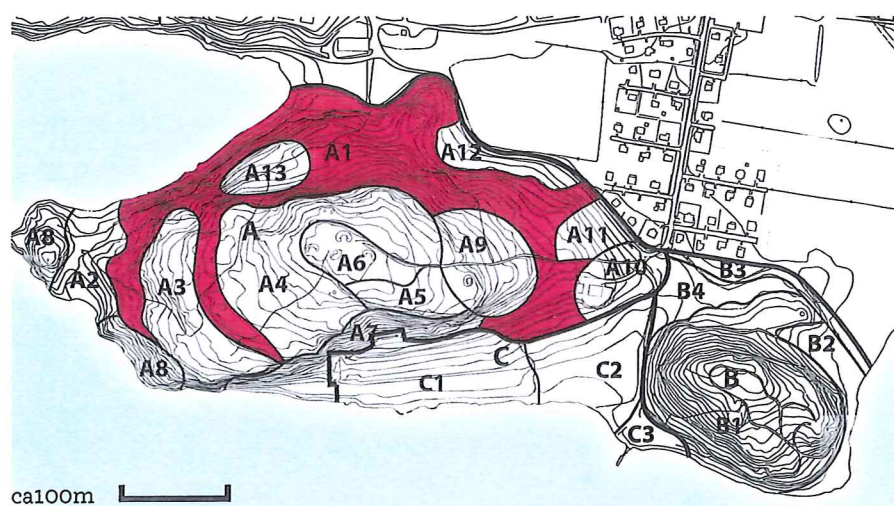
Av det som en gång var Tivoli gård (manbyggnaden brändes av staten 1954) återstår husgrunder, stenterasser och kulturväxter som fortfarande håller sig kvar vid bergen och i skogsgläntor (A9). Syren, vintergröna, krollilja och parksmultron är de mest iögonfallande. Området kring Tivoli har fortfarande en trädgårdsprägel och minner om de som en gång bodde här. Här fanns även en sommarstuga som låg här fram till kriget (A5) och rester av en byggnad och odlingar (A11). Naturen tar långsamt över men med en måttlig insats kan den kulturhistoriska karaktären bibehållas och även i fortsättningen bidra till Tivoliskogens variation och charmfullhet.

Ett mindre parti med blandskog samt ekskogen norrut är relativt tät och ger skogskänsla (A3). Ekskogen med vackra hasselbuketter och lundartad flora även om den tidigare skogsgällring lett till mycket sly (A1). Inom detta område finns också äldre ekar som lämpar sig väl att få lämnas orörda och utvecklas fritt (A13). Ett flertal stigar visar att markerna används för promenader, hundrastning mm. Viss slyröjning och gallring behövs framför allt i ekskogen. Många ekar växer trängda och behöver mer ljus kring kronan. Hassel dominerar i busk-skiktet. Ett mindre område längs Kraus väg nyttjades vid sekelskiftet för svin. Här växer idag gamla sälgar, björk och asp (A12)

SKYDDSVÄRDE

Tivolis branter och skogsklädda horisont har inte förändrats nämnvärt sen 1700-talet och området utgör liksom Musikpaviljongen, den enda bevarade byggnaden på Tivoli, en omistlig del av det gustavianska landskapet kring Brunnsviken. Hela Tivoliberget är av riksintresse för natur- och kulturmiljövården. Kraus grav är skyddad enligt fornminneslagen. Här finns en skötselbeskrivning från 1986.

A1. EK-HASSELSKOG

BESKRIVNING

Ekskogen med vackra hasselbuketter och lundartad flora. Tidig vår täcks marken av mattor med svalört och vitsippor för att senare avlösas av liljekonvaljer, getrams och ormbär. I nordväst har asp fått växa upp och bildat bestånd inne i ekskogen. I sluttningen finns stengrunder från tidigare verksamhet. Högt upp i sluttningen låg den militära matsalen och i nederkanten finns bland annat en is-grop från tiden före kriget. Den gamla stigen till Tivoli leder genom skogen.

Skogen gallrades under 1970-talet och sedan dess har en del sly av framför allt asp och lönn har kommit upp. På den lilla kullen längst i norr växer några mycket mäktiga ekar. Kronorna trängs av sälg och alm.

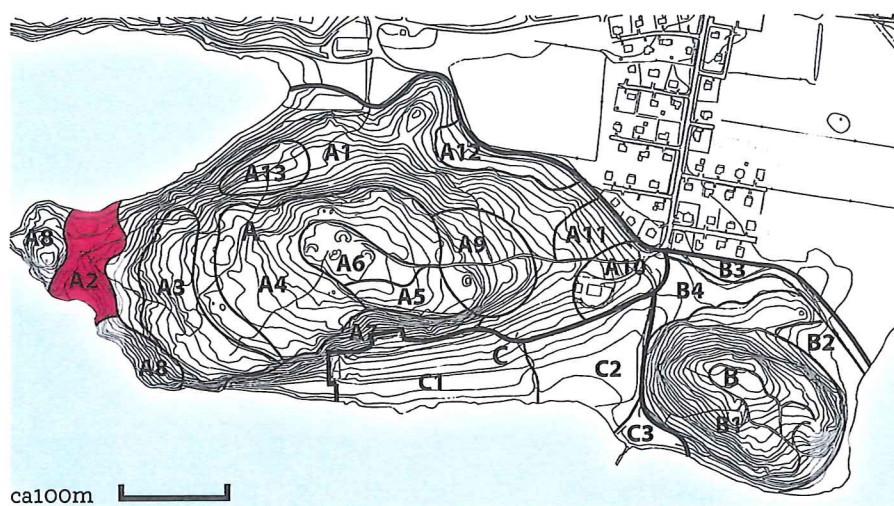
MÅL

Ek-hasselkog med lundartad flora. Krontäckning 80-90%. Ek och Hassel gynnas men här bör även finnas alm och lind samt i buskskiktet try, måbär och andra buskar. Nedfallna träd och grenar får ligga kvar.

FORTLÖPANDE SKÖTSEL

SKÖTSEL AV:	ÅTGÄRD:	NÄR:
Alm och sälg under ekar	Tas bort	1 ggr/år före 1 maj
Lönn, sälg- och aspskott	Tas bort	1 ggr/år före 1 maj

A2. KRAUS GRAV

BESKRIVNING

Del av ek-hasselskogen som har en mer öppen hagmarksliknande karaktär. Området är igensatt av sly ned mot stranden i norr.

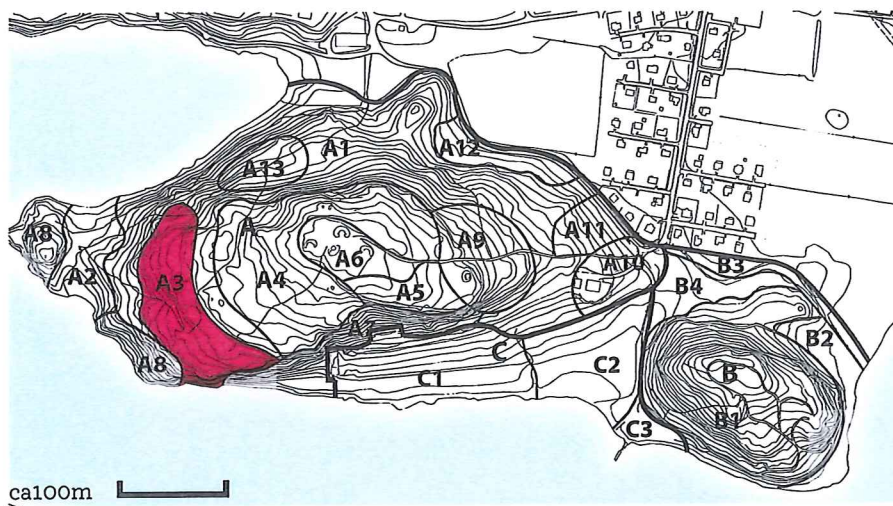
MÅL

Hagmark med ek och hassel i området närmast monumentet och sjökontakt mot norr och söder.

FORTLÖPANDE SKÖTSEL

SKÖTSEL AV:	ÅTGÄRD:	NÄR:
Sly av lönn och asp	Tas bort.	1 ggr/år före 1 maj
Föryngring av hassel	Föryngring utförs stegvis. 1/5 av hasselbestånden skärs ned till marken.	1 ggr/år Under en period på 3-5år
Monument	Allmänt underhåll och rostskyddsbehandling.	1 ggr/år
Skylt	Tillsyn inkl. klotterskyddsbehandling.	1 ggr/år

A3. BLANDSKOG

BESKRIVNING

Västra delen av Tivoliberget täcks av blandskog med tall, ek och rönn. Här växer också en del asp och björk. Detta skogsområde är inte homogent. Ett parti är tätare, mera orört där rotvältor och ett mindre vattendrag ger viss urskogskaraktär. Här dominerar lingon och blåbär. Ett mindre parti med hällmarkstallskog ingår också.

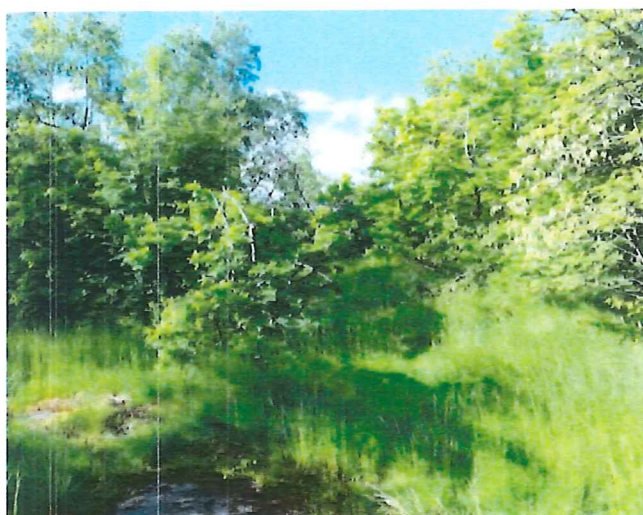
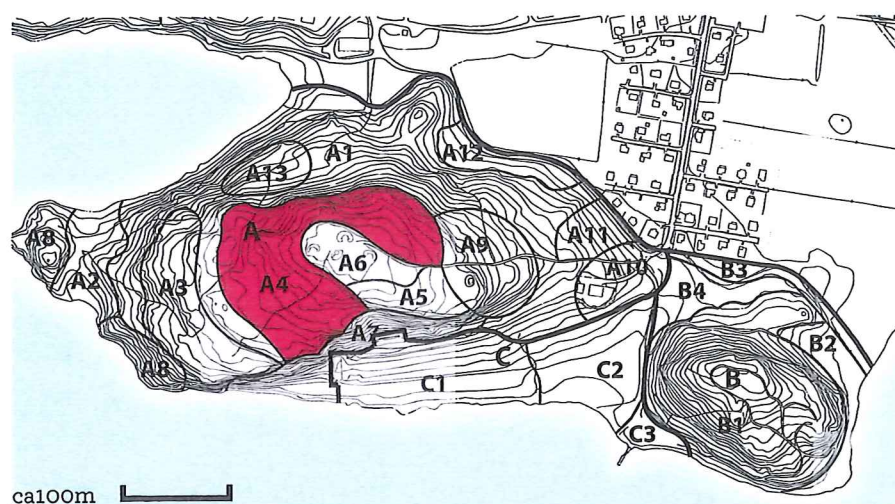
MÅL

Blandskog med lite vild karaktär. Här ska det finnas ek, tall och rönn med ett busk-skikt av lingon och blåbär.

FORTLÖPANDE SKÖTSEL

SKÖTSEL AV:	ÅTGÄRD:	NÄR:
Äsp	Tas bort.	1 ggr/år före 1 maj

A4. HÄLLMARKSSKOG

BESKRIVNING

En del av det militära området där nu skogen kommer tillbaka. En relativt öppen småkuperad gräsmark med en del hällar. Lågvuxen ek, så kallad kratt-ek, rönn och hassel dominerar. Här växer också fågelbär och häggmispel. I markskiktet återfinns förutom gräs bland annat liljekonvalj.

MÅL

En ljus och framkomlig hällmarksskog med ek, enstaka tallar samt busk-skikt av hassel och rönn. Ca 60 % krontäckning. Vissa partier i östra delen ges karaktär av hagmark.

FORTLÖPANDE SKÖTSEL

SKÖTSEL AV:	ÅTGÄRD:	NÄR:
Asp och sälg	Tas bort	1 ggr/år före 1 maj
Övrig sly av ek, rönn, hassel, fågelbär, häggmispel och andra fruktbarande träd och buskar	Gynnas genom gallringar. Dessa utförs med strävan efter ett oregelbundet utseende.	1 ggr/år före 1 maj

A5. TORRÄNGAR VID TIVOLI BRANTER

BESKRIVNING

Ett öppet hållmarksområde med karaktär av trädgård, bland annat stora bestånd med syrener. Här låg fram till kriget en liten sommarstuga med torvtak. På de öppna torra hållmarkerna växer idag en mycket intressant och artrik torrängsflora. Längs branten sitter ett grönt nätstängsel. Utsikten över Brunnsviken är vidsträckt. Detta är vyn som Piper så lyriskt beskrev på 1700-talet.

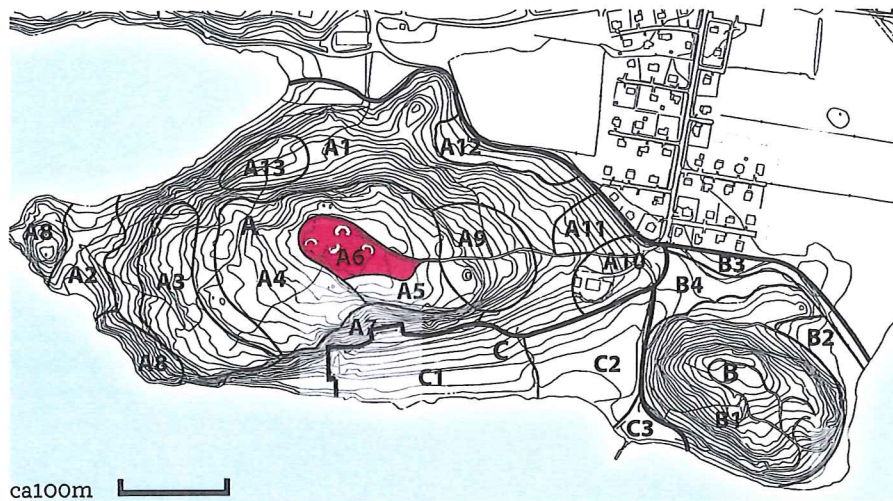
MÅL

Nuvarande karaktär med öppen mark, torrängsvegetation, syrendungar och trädgrupper behålls. Träd och trädgrupper med ek, rönn, fågelbär och alm.

FORTLÖPANDE SKÖTSEL

SKÖTSEL AV:	ÅTGÄRD:	NÄR:
Föryngring av syrener och trädgårdsbuskar	Föryngring utförs stegvis. 1/3 av gamla grenar skärs ned till marken.	1 ggr/år under en period på 3 år
Asp, lönn och sälg-sly	Tas bort	1 ggr/år före 1 maj

A6. HÄLLMARK OCH TORRÄNGAR KRING DE GAMLA VÄRNEN

BESKRIVNING

Området består av hållmarker och grusytor kring resterna av den luftvärnsanläggning som byggdes på Tivoli vid andra världskriget. Idag återstår betongfundament och stenhögar delvis beväxta. Torrängsfloran är även här intressant med bland annat skuggnäva och sexkantig fetknopp, båda ganska sällsynta enligt Nordisk flora, Mossberg. En annan karaktärsväxt är harklöver som växer i stora bestånd. Ett mer sammanhängande växttäckte saknas fortfarande på de torra markerna. Däremot vandrar ungskog av björk och asp in. Betongfundament och bunkrar från andra världskriget erbjuder ett spännande men lite farligt lekområde.

MÅL

De militära anläggningarna ska bevaras som ett minne av en historisk epok på Tivoli. Området ska även på sikt ha en öppen karaktär men med grupper av träd och buskar, framförallt fågelbär, rönn, ek och tall.

FORTLÖPANDE SKÖTSEL

SKÖTSEL AV:	ÅTGÄRD:	NÄR:
Asp-sly	Tas bort	1 ggr/år före 1 maj
Hela området	Städning	2 ggr/år (vår och höst)

A7. ÄDELLÖVSKOG VID TIVOLI BRANTER

BESKRIVNING

Branterna utgör en mosaik av kalt berg, klippphyllor och rasmark. Här och var sipprar vatten fram. Många stenhögar härrör från krigsårens anläggningsarbeten. Nedanför branterna växer ädellövskog med framför allt ek men också en del alm och lind. Lindarna är fler-stammiga och vid-kroniga. Ungträd av lönn växer upp i de stora trädens kronor. Enstaka buskar av hassel, rönn och fläder förekommer och stenar samt nedfallna trädgrenar gör även den lite flackare delen av slutningen svårframkomlig. På klippphyllorna växer tulkört, skelört, styvmorsviol och andra torktåliga växter. I fuktigare, skuggiga partier finns rikligt med svalört. På stenhögar från kriget och i den djupa lövmyllan växer skelört och löktrav. Den lite vilda delen i väster innehåller några djupa stengrunder överdragna med cement, troligen byggda för förvaring av grönsaker. I grunderna har skräp samlats och här och var finns lösa stenar. Den lite tätare växtligheten i denna del av området innehåller förutom ek, alm, lind även en del sälg, asp och smala ungräd av lönn.

MÅL

Ädellövskog med ek, alm och lind. Ingen städning av nedfallna grenar och dylikt. Den lite vildare karaktären i väster behålls, det vill säga en tätare skog eftersträvas. Ekarna får dock växa med luft under kronorna.

FORTLÖPANDE SKÖTSEL

SKÖTSEL AV:	ÅTGÄRD:	NÄR:
Lönn och aspskott	Tas bort.	1 ggr/år före 1 maj

A8. KLIPPHÄLLAR

BESKRIVNING

Kala klippfaller med en del vildrosor och tallar i skrevorna. Klipporna är mycket använda för bland annat solbad. Visst slitage på markvegetationen kan märkas men med dagens nyttjande är det inget problem.

MÅL

Öppna klippfaller som idag.

FORTLÖPANDE SKÖTSEL

SKÖTSEL AV:	ÅTGÄRD:	NÄR:
Hela området	Städning	1 ggr/år på hösten
Markslitage	Tillsyn, bevakning	1 ggr/år

A9. TIVOLIBEBYGGEN

BESKRIVNING

Området utgör en del av ek-hasselskogen men innehåller betydligt mer lind än övriga Tivoliberget samt en hel del trädgårdsväxter. Mest påtagligt är alla dungar och ridåer av syrener varav en del är i behov av föryngring och mindre beskuggning. I sydslutningen märks det stora beståndet med vintergröna samt täta snår av snöbär. Dessa växter sprider sig lätt i den myllrika jorden och måste begränsas. Andra trädgårdsväxter som hållit sig kvar sedan manbyggnaden Tivoli gård är parksmultron och krollilja. Bebyggelsens struktur kan fortfarande skönjas men viss gallring runt husgrunder och stigar behövs.

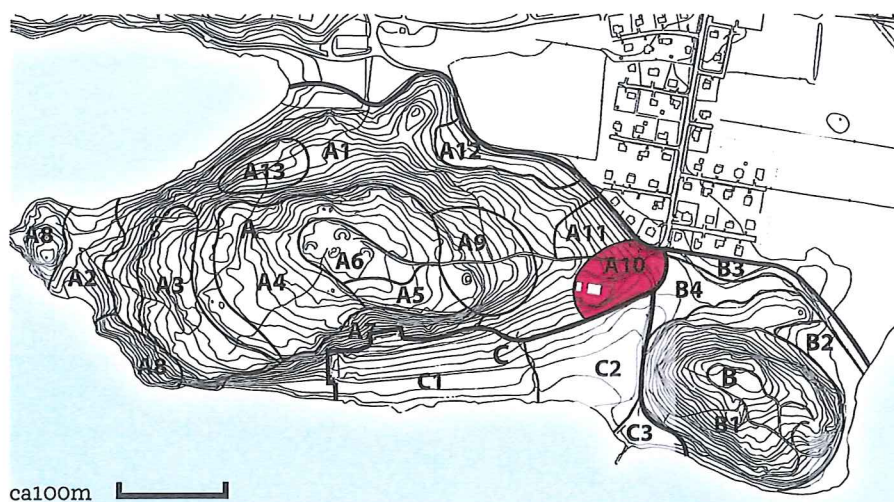
MÅL

Ädellövskog där lind prioriteras. Resterna av den gamla bosättningen ska framträda tydligare. Syrener och annan trädgårdsväxtlighet är en viktig del av kulturmiljön och ska bevaras.

FORTLÖPANDE SKÖTSEL

SKÖTSEL AV:	ÅTGÄRD:	NÄR:
Föryngring av syrener.	Tas bort.	1 ggr/år under en period på 3 år
Asp, lönn och sälg-sly	Tillsyn, bevakning	1 ggr/år före 1 maj
Snöbär och vintergöna	Tillsyn och ev. borttagning för att förhindra spridning.	1 ggr/år

A10. PARK MED ÄDELLÖVTRÄD

BESKRIVNING

Det mer öppna landskapet kring musikpaviljongen har klippta gräsmattor, under mäktiga lindar och lönnar. Området kring huset har karaktär av välskött engelsk park. Det öppna området norr om huset är starkt igenväxt av brännässlor och sly.

MÅL

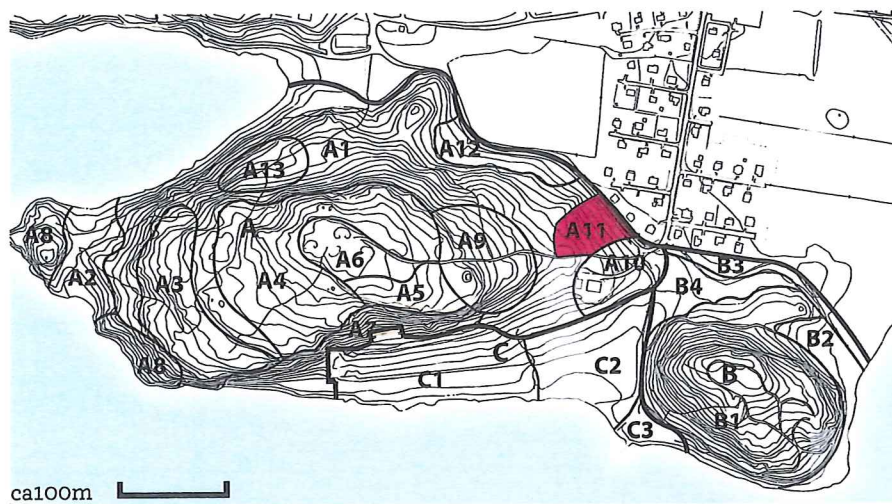
Den vackra paviljongen på sin mäktiga sten-terrass omgiven av böljande fria gräsytor och beskuggad av de höga träden utgör en landskapsbild och en kulturmiljö som ska bevaras. Musikpaviljongen ska ligga fritt i den engelska parken omgiven av gräsmattor och stora lövträd. Paviljongen skall synas från vattnet och från Bergshamra. Den öppna ytan norr om huset ska vara ängsmark med inslag av örter.

FORTLÖPANDE SKÖTSEL

SKÖTSEL AV:	ÅTGÄRD:	NÄR:
Äng	När ogräs bekämpats och en ängsflora etablerat sig sker slätter med skärande redskap som till exempel slätterbalk eller lie. Avslaget material lämnas i strängar för att fröa av sig, max i en vecka. Materialet transporteras sedan bort.	2 ggr/år Första tillfälle i början av juli, andra tillfälle under slutet av augusti
Gräsyta	Klipps ner till 6cm när gräset når en höjd av 10cm	12 ggr/år
Sly i ängsytan	Tas bort	1 ggr/år
Snöbär och vintergöna	Tillsyn och ev. borttagning för att förhindra spridning.	1 ggr/år

tema:

A11. IGENVÄXT ODLINGSMARK MED DUNGAR AV TRÄD

BESKRIVNING

Öppen tidigare odlingsmark som nu växer igen med asp-sly. Markvegetationen består av kvickrot, brännässlor, tistel och andra ogräs. I skogsbrynet ovanför låg tidigare en byggnad, troligen ett mindre bostadshus. Kvar innanför skogskanten finns en sirenhäck.

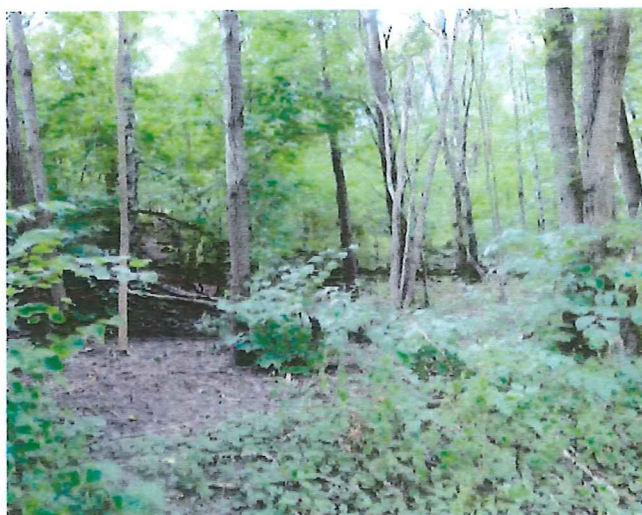
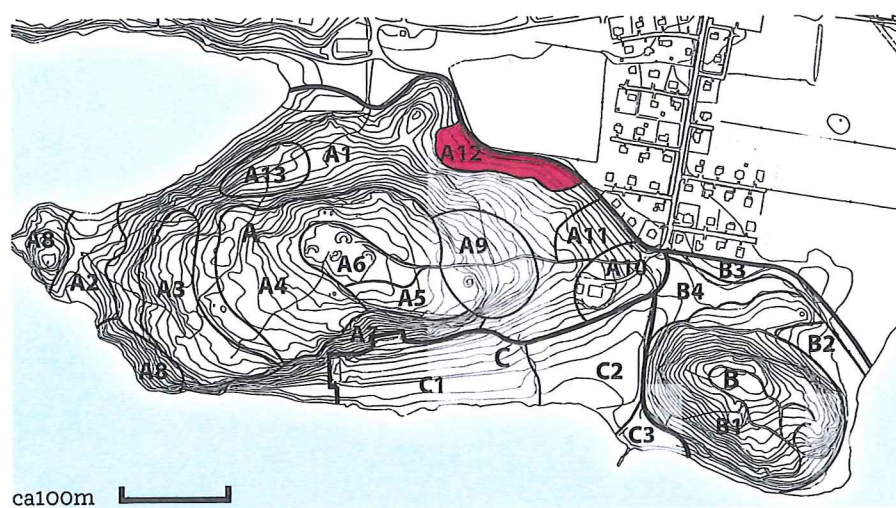
MÅL

Öppen ängs- eller betesmark med enstaka träd.

FORTLÖPANDE SKÖTSEL

SKÖTSEL AV:	ÅTGÄRD:	NÄR:
Öppen mark/ängsyta.	Bete alternativt slåtter med skärande redskap som till exempel slåtterbalk eller lie. Avslaget material lämnas i strängar för att fröa av sig i max en vecka. Materialet transporteras sedan bort. Ogräs som exempelvis brännässla och tistel hålls efter med slåtter med slitande redskap innan frösättning. Avslaget material transporteras bort.	2 ggr/år. För slåtter gäller första tillfället början av juli, andra tillfället under slutet av augusti.
Asp och sälg-sly.	Tas bort	1 ggr/år

A12. TRIVIALLÖVSKOG-IGENVÄXTA ÅKRAR

BESKRIVNING

Tät lövskog av trivial typ med björk, sälg och asp. Markvegetationen saknas nästan helt. Området var öppen mark, åkermark till början av 1900-talet. De gamla dikena är tydligt synliga i skogskanten. Krögaren Cadier kan ha haft sina svin på lösdrift här i början av seklet.

MÅL

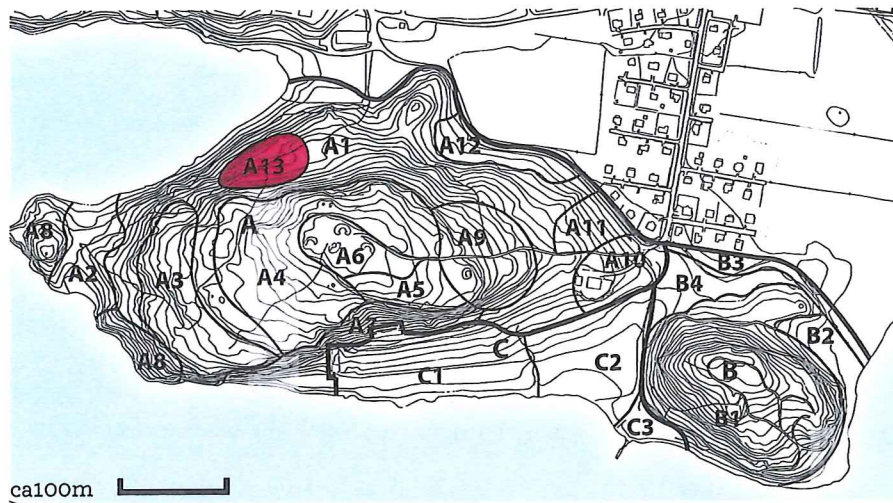
Ljus hagmark med dungar av framför allt björk. Återväxt av björk och andra lövträd säkras på sikt genom att grupper med ungträd/sly lämnas kvar. Ökat ljusinsläpp kommer att aktivera markfloran.

FORTLÖPANDE SKÖTSEL

SKÖTSEL AV:	ÅTGÄRD:	NÄR:
Hela området	Slätter med skärande redskap som till exempel slätterbalk eller lie. Avslaget material lämnas i strängar för att fröa av sig i max en vecka. Materialet transporteras sedan bort. Ogräs som exempelvis brännässla och tistel hålls efter med slätter med slitande redskap innan frösättning. Avslaget material transporteras bort.	2 ggr/år. För slätter gäller första tillfälle början av juli, andra tillfälle under slutet av augusti
Hela området	Sly tas bort	1ggr/år

tema:

A13. URSKOGEN

BESKRIVNING

Område där äldre ekar och hassel med mera växer fritt.

MÅL

Ett område i nordväst avsätts för mer fri utveckling mot "urskog". Här får hassel, ek mm utvecklas fritt. Inga åtgärder.

B. PIPERS PARK

BESKRIVNING

Tivoliudden med sitt lite perifera läge har i vissa delar bevarat en ostördhet och en opåverkad markvegetation som är ovanlig inom övriga Nationalstadsparken. Detta gäller framför allt Pipers park som har bevarat en ostörd lundvegetation av stor artrikedom. Blåsipporna efterträds av en mycket artrik vårflora. Samtidigt frodas ruderalväxter och högvuxna ogräs på de öppna markerna runt omkring som helt saknar skötsel. I nyrörd mark och fuktigare partier vid Pipers park har "ogräsen" kommit in.

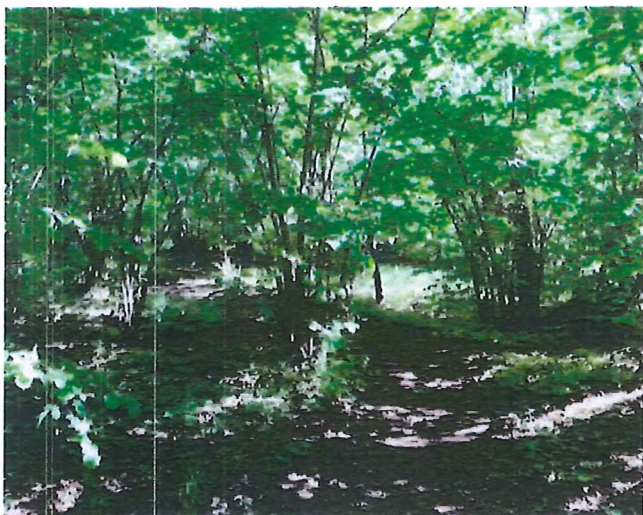
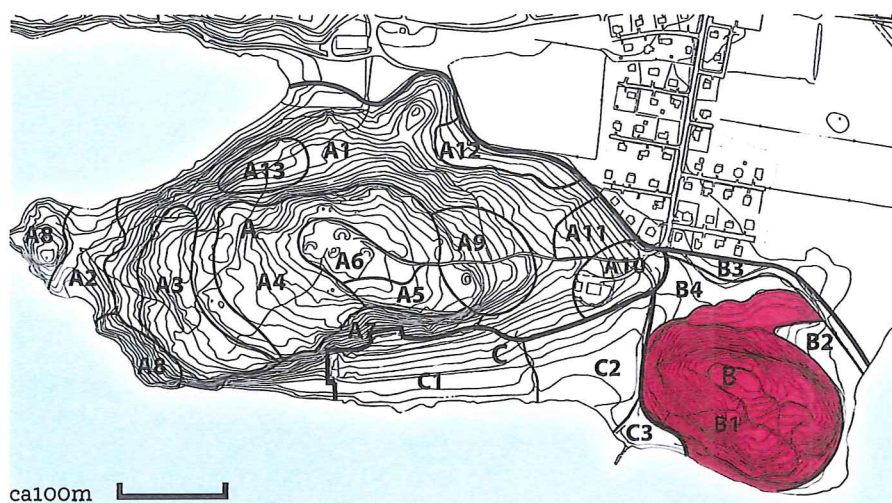
År 1995 restaurerades de gamla terrasserna och gångvägssystemet från 1700-talet. Åtgärden väckte debatt och frågan om parken i första hand var en angelägenhet för naturvården eller kulturmiljövården. De smala grusvägarna som finns där idag gör området mer lättgånget men har delvis förändrat karaktären från "vild" natur till naturpark. Valet är att nu låta stigarna försvinna i löv och förmultning eller att hålla dem öppna och grustäckta. Valet står också mellan att återskapa de intentioner som Fredrik Magnus Piper hade för en engelsk park eller att låta naturen sluta sig mer oplanerat.

SKYDDSVÅRDEN

Den gamla ekskogen med sin artrika lundflora och rika förekomst av död ved är unik och mycket skyddsvärd och någon omvandling mot parkkaraktär kommer inte att göras. Naturkaraktären ska bevaras men de värden som ska bevaras kräver ändå en viss skötsel i form av slyröjning, gallringar och föryngring. Likaså ska de synliga och osynliga resterna av Pipers anläggning som terrasser, vyer och stigsystem, vilka har stora kulturhistoriska värden, vårdas och skyddas. Gångsystemet är kulturhistoriskt intressant och fungerar väl enligt den engelska parkens idé och intentioner. De restaurerade gångvägarna leder besökare genom parken på ett tydligare sätt än förr vilket minskar risken för markslitage. Markslitage på grund av ökat nyttjande är ett av de största hoten mot parken. Likaså ovarsamhet med terrasser och stenmaterial som är en del av en anläggning och inte får röras. Eldning, tältning med mera inom parken måste förbjudas och diskreta informationsskyltar sättas upp.

Den rika floran, de gamla träden, stenterasser och utsiktspunkter är allt delar i en helhet som ska bevaras och skyddas.

B1. PARKEN- "KULLARNA"

BESKRIVNING

Området innefattar Pipers park som har en bevarad ostörd lundvegetation med stor artrikedom. Här finns också rester av terrasser, vyer och stigsystem som har stora kulturhistoriska värden. Vissa platser är dock igenväxta och utsikten begränsad.

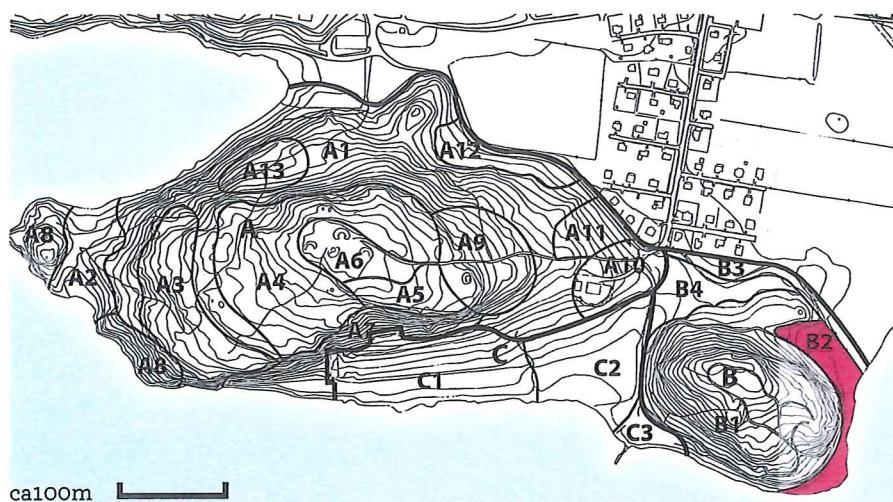
MÅL

En skogsliknande park som ger vandraren möjlighet att uppleva spelet mellan ljus och skugga, slutet och öppet, plötsliga utblickar och rofyllda sittplatser. Ett gångsystem som bevaras i enlighet med Berndes karta 1786, fränsett de icke renoverade gångvägarna. Dessa åtgärdas inte utan får fortsätta att vara upptrampade stigar i den mån de används. Ek och hassel prioriteras både som solitärer och i slutna bestånd. Ek och hassel i alla åldersstadier skall finnas, liksom död och döende ved i olika exponeringar. Skötseln ska gynna en fortsatt rik markflora.

Röjningar måste dock utföras med stor försiktighet så att parken inte upplevs som alltför städad. Snåriga områden behövs både för upplevelsen och djurlivet. Buskskiktet av hagtorn, måbär, berberis, nyponros och skogstry skall gynnas liksom nya plantor av dessa. De beskrivna skötselåtgärderna gynnar också den befintliga floran som får möjlighet att breda ut sig

FORTLÖPANDE SKÖTSEL

SKÖTSEL AV:	ÅTGÄRD:	NÄR:
Grusgångar	Räfsas från löv, skyfflas	1 ggr/år, varje höst
Långa stigarna	Kapa låga grenar på ekarna för att öka framkomligheten.	Var 3:e år
Sly av andra arter än ek, tall och lind. Lönn har etablerat sig på nordslutningen, där den får stå kvar, men ska inte sprida sig utanför det området.	Tas bort.	1 ggr/år
Hasselbestånd	Föryngring av 4/5 av hasselbeståndet. Vart tredje år skärs 1/5 av beståndet ner till 10-15cm i höjd. Beskärningen utförs på senvintern. 1/5 av hasselbeståndet skärs aldrig ned utan får åldras i fred.	Var 3:e år. Föryngringscykel på totalt 12 år.
Utsiktsplatserna och vidgningarna från 1786-års karta skall hållas öppna.	Slätter sker med skärande redskap som till exempel slätterbalk eller lie. Avslaget material lämnas i strängar för att fröa av sig, max i en vecka. Materialet transporteras sedan bort. Ogräs som exempelvis brännässla och tistel hålls efter med slätter med slitande redskap innan frösättning. Avslaget material transporteras bort.	2 ggr/år Första tillfälle i början av juli, andra tillfälle under slutet av augusti

BESKRIVNING

Området av Pipers park som gränsar till vatten är idag på sina håll igenväxt och utsikten begränsad. En öppnare plats med gräsvegetation och träd har använts som samlings/grillplats och kan lyftas fram mer.

MÅL

Gruppvis vegetation eller solitärer sparas. En tydlig vattenkontakt med utsikt över Brunnsviken eftersträvas.

FORTLÖPANDE SKÖTSEL

SKÖTSEL AV:	ÅTGÄRD:	NÄR:
Sly av olika arter	Sly tas bort men en viss föryngring måste ständigt pågå av ek, lind och hassel. Sälg, al och björk som gärna växer vid vattnet ska gynnas.	1ggr/år
Slätter	Slätter med skärande redskap som till exempel slätterbalk eller lie. Avslaget material lämnas i strängar för att fröa av sig i max en vecka. Materialet transporteras sedan bort. Ogräs som exempelvis brännässla och tistel hålls efter med slätter med slitande redskap innan frösättning. Avslaget material transporteras bort.	2 ggr/år. Första tillfälle början av juli, andra tillfälle under slutet av augusti.

B3. PARKEN-KANALEN

BESKRIVNING

Området innefattar kanalen som idag är igenväxt av flerstammiga träd och buskar.

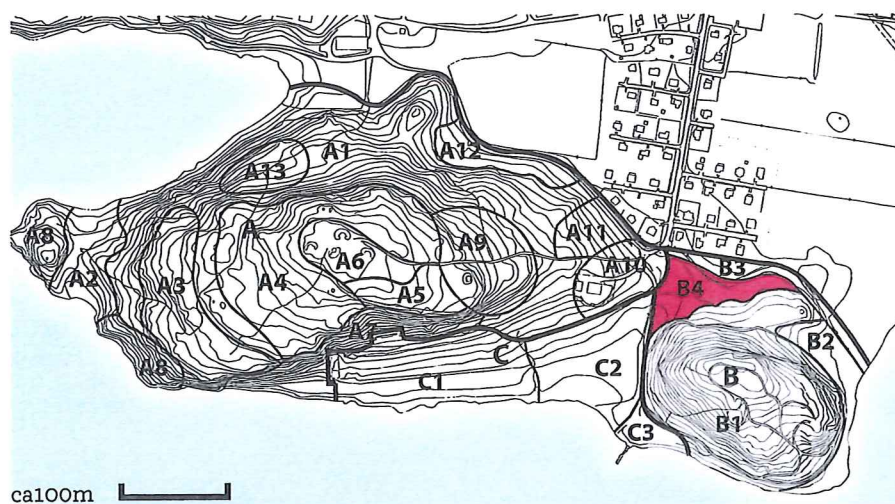
MÅL

Kanalens sträckning ska vara tydlig i landskapet.

FORTLÖPANDE SKÖTSEL

SKÖTSEL AV:	ÅTGÄRD:	NÄR:
Kanalen	Sly tas bort.	1 ggr/år.
Kanalen	Om betet inte håller nere gräs- och örtskikt ska den slåträs. Slåtter med skärande redskap som till exempel slåtterbalk eller lie. Avslaget material lämnas i strängar för att fröa av sig i max en vecka. Materialet transporteras sedan bort. Ogräs som exempelvis brännässla och tistel hålls efter med slåtter med slitande redskap innan frösättning. Avslaget material transporteras bort.	2 ggr/år. För slåtter gäller första tillfället början av juli, andra tillfället under slutet av augusti.

B4. PARKEN-DEN ÖPPNA MARKEN MOT KOLONIOMRÅDET

BESKRIVNING

Området domineras idag av en markvegetation som till största del består av nässlor. Den stora eken i ena hörnet syns i det övrigt öppna landskapet.

MÅL

Ett öppet landskap som ger kontakt med vattnet respektive det betade landskapet. Den gamla kraftiga eken ska dominera platsen.

FORTLÖPANDE SKÖTSEL

SKÖTSEL AV:	ÅTGÄRD:	NÄR:
Marken	<p>Marken betas alternativt slåträs med skärande redskap som till exempel slätterbalk eller lie. Avslaget material lämnas i strängar för att fröa av sig i max en vecka. Materialet transporteras sedan bort.</p> <p>Ekens stam och rötter får ej skadas vid eventuell slätter. För ekens fortlevnad är bete att föredra.</p> <p>Ogräs som exempelvis brännässla och tistel hålls efter med slätter med slitande redskap innan frösättning. Avslaget material transporteras bort.</p>	<p>2 ggr/år. För slätter gäller första tillfället början av juli, andra tillfället under slutet av augusti.</p>

C. HANDELSTRÄDGÅRDEN

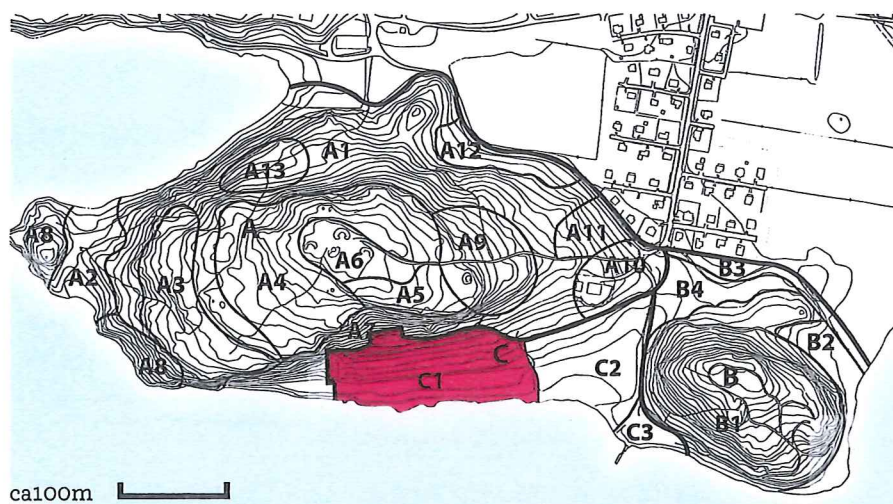
ALLMÄN BESKRIVNING

I sydslutningen ned mot Brunnsviken finns fortfarande resterna av krögaren Cadiers odlingar som sedermera blev handelsträdgård till ca 1930. Frukträd, husgrunder, terrasser och muren från ett av växthusen finns här delvis övervuxna med balkanbolltistlar, brännässlor med mera. Vid vattnet låg också delar av Tivolibebyggelsen såsom tvättstuga och trädgårdsmästeri. Den östra delen var tidigare uppodlad, kanske vall. Idag har detta området stängslats in och betas med får. En brygga har flyttats från stallmästargården och placerats nedanför den gamla tvättstugan. Härifrån kan man angöra Tivoli från vattnet.

SKYDDSVÄRDE

Odlingsterasser, husgrunder och ruiner nedanför Tivoli Branter är en omistlig del av Tivoliområdets historia och representerar kanske främst 1800-talets del av Tivoliområdets historia och representerar kanske främst 1800-talets handelsträdgårdsepok. Den intensiva odlingsperiod när handelsträdgårdarna låg tätt och försåg Stockholmarna med frukt och grönt. Det öppna landskapet mellan Tivoliberget och Pipers park är också en viktig del av det 1700-talslandskap som ansågs vackert, "det sköna Tivoli". Befintliga större rumsbildningar bör tas till vara för att skapa ett varierat landskap. Här finns förutsättningar att tillvarata och förädla ett kulturlandskap som har många av de kvaliteter F M Piper sökte i sina parkanläggningar. Mycket skyddsvärda är också de mäktiga gamla ekarna i skogsbrynet med en intressant insektsfauna.

C1. TERRASSER OCH FRUKTTRÄDGÅRD

BESKRIVNING

F d handelsträdgården är starkt igenväxt med bland annat brännässlor och bolltistel. Bolltisteln är en trädgårdsflykting som mycket aggressivt sprider sig på den naturliga vegetationens bekostnad och bildar helt ogenomträngliga och genomsiktliga bestånd längs vattnet. I och kring fruktträdgården har föreningen "Bergshamra för alla" bedrivit slätter under några år. Slätter fungerar bra på områden med gräs och örter. På de kraftigt ogräsinfekterade ytorna krävs mer genomgripande åtgärder. På de övre terrasserna närmast branterna är växtligheten mer lundartad med violer, vårlök, slokunnneört och svalört.

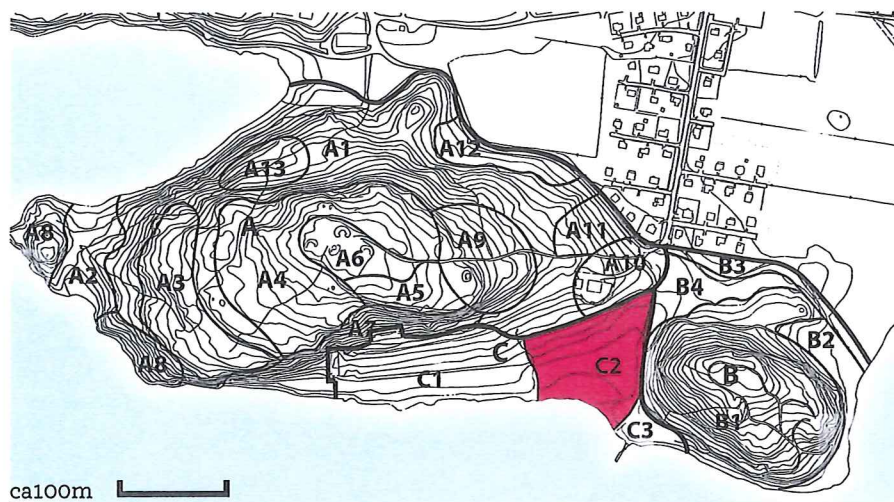
MÅL

Ett varierat, relativt öppet kulturlandskap med ängs- och betesmark. Terrasser, växthusmur, fruktträd och andra kulturväxter är viktiga att bevara. Likaså örtfloran på de övre terrasserna. Blommande och fruktbarande växter ska gynnas.

FORTLÖPANDE SKÖTSEL

SKÖTSEL AV:	ÅTGÄRD:	NÄR:
Hela området	Bete alternativt slåtter med skärande redskap som till exempel slåtterbalk eller lie. Avslaget material lämnas i strängar för att fröa av sig i max en vecka. Materialet transporteras sedan bort. Ogräs som exempelvis brännässla och tistel. hålls efter med slåtter med slitande redskap innan frösättning. Avslaget material transporteras bort.	2 ggr/år. För slåtter gäller första tillfället början av juli, andra tillfället under slutet av augusti.
Fruktträd	Fruktträd beskärs fackmannamässigt för att gynna frukt och föryngning.	Under perioden juli-september 1 ggr/år
Fruktträd	Gödsling med organiskt gödselmedel innehållande fosfor och kalium (till exempel benmjöl) läggs ut i trädkronornas periferi.	1ggr/ år i maj
Sly av asp, lönn mm	Tas bort.	1 ggr/år
Snöbär	Tillsyn och ev. borttagning för att förhindra spridning.	1ggr/år
Husgrunder och terrasser	Sly tas bort.	1 ggr/år
Södra delen, ängen	En oval yta klipps kort för att möjliggöra picknick.	12 ggr/år

C2. BETESHAGEN

BESKRIVNING

Ett tidigare relativt öppet landskap mellan Tivoliberget och Pipers park som vuxit igen under de senaste decennierna. Restaureringsarbetet påbörjades 1997 med fårbeta. År 1998 iordningställdes en permanent hage söder om musikpaviljongen och idag betar får på platsen. I den övre delen finns några mycket vackra stora ekar. Inom hagen finns också en del unga ekar som bör tas till vara för att så småningom bli mäktiga solitärekar. Kartor från 1800-talet redovisar hagmark med grupper av lövträd.

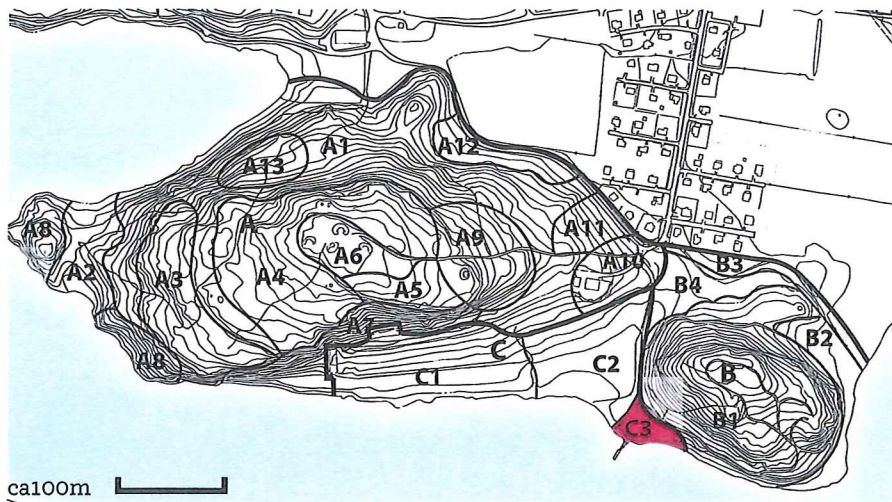
MÅL

Hagmark/betesmark med grupper av träd, främst ek och hassel. Området ska vara tillgängligt för allmänheten men bete under en viss tid på året måste tillåtas. Stig öppnas genom hagen längs vattnet. Rumsbildningar inom området är viktig. En viss avskärmning mot handelsträdgården bibehålls. Musikpaviljongen ska kunna ses från sjön. Hanteringen av träd och buskar i beteshagen måste ske utifrån historiska, estetiska och ekologiska krav.

FORTLÖPANDE SKÖTSEL

SKÖTSEL AV:	ÅTGÄRD:	NÄR:
Hela området	<p>Fortsatt bete.</p> <p>Alternativt slåtter med skärande redskap som till exempel slåtterbalk eller lie. Avslaget material lämnas i strängar för att fröa av sig i max en vecka. Materialet transporteras sedan bort.</p> <p>Ogräs som exempelvis brännässla och tistel. Hålls efter med slåtter med slitande redskap innan frösättning. Avslaget material transporteras bort.</p>	2 ggr/år. För slåtter gäller första tillfället början av juli, andra tillfället under slutet av augusti.
Stängsel och färister	Underhåll	1 ggr/år
Bryggan	Översyn och underhåll vid behov	1 ggr/år

C3. BRYGGPLATSEN

BESKRIVNING

Området intill bryggan används för sjösättning av Sjöscouternas båtar. Det är en stor grusad yta med en container för båtförvaring. Ytan används även av båtgäster. Bänkar intill vattnet ger allmänheten möjlighet att njuta av den vattennära utsikten.

MÅL

Ytan ska vara användbar och trevlig för allmänheten och sjöscouterna. En översyn av utformningen bör göras.

FORTLÖPANDE SKÖTSEL

SKÖTSEL AV:	ÅTGÄRD:	NÄR:
Hela området	Städning.	2 ggr/år. Första tillfälle början av maj, andra tillfälle under slutet av juli.